

Ref. nr.:

Saksnr.: 201102674

Dato: 16.12.11

Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket

1. Bakgrunn

Helse- og omsorgsdepartementet fastsatte 30. juni en endring i prioriteringsforskriften § 1. Endringen klargjorde retten til helsehjelp for personer uten fast opphold i riket og personer uten lovlig opphold og trådte i kraft straks.

Prioriteringsforskriften er gitt med hjemmel i pasientrettighetsloven, som fra 1. januar 2012 vil ha tittelen pasient- og brukerrettighetsloven. Loven vil regulere rett til nødvendige omsorgstjenester i tillegg til nødvendige helsetjenester. Dette innebærer at det må vedtas nye forskriftsregler om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket. Rett til økonomisk stønad og nødvendig omsorg (sosialhjelp) til utenlandske statsborgere er i dag regulert i kapittel 1 i forskrift til sosialtjenesteloven.

2. Høring og foreleggelse

Forslag til ny forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket ble sendt på høring 4. juli i år. Høringsinstansene støtter at regler om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket samles i ny felles forskrift. Flere høringsinstanser har kritiske merknader, men mange av disse gjelder ønske om endringer i reglene som ble vedtatt 30. juni, jf. punkt 1. Enkelte har også innvendinger mot utvidelse av reglene til å omfatte omsorgstjenester.

Utkast til resolusjon har vært forelagt Finansdepartementet og andre berørte departementer.

3. Forskriftens hovedinnhold

Forskriften fastsetter at alle personer som oppholder seg i riket, har rett til vurdering fra spesialisthelsetjenesten. Videre regulerer forskriften hvem som har fulle rettigheter til helsehjelp. Dette gjelder alle personer som oppholder

seg lovlig i riket, og som enten har fast opphold i riket, er medlemmer av folketrygden med rett til stønad ved helsetjenester, eller har rett til helsehjelp i henhold til gjensidighetsavtale med annen stat.

Forskriften fastsetter også at alle personer som oppholder seg i riket, har rett til øyeblikkelig hjelp og helsehjelp som som er helt nødvendig og ikke kan vente. Retten omfatter både somatikk og psykiatri. Vurderingen av hvilke tilstander som ikke kan vente, må gjøres på individuelt medisinsk grunnlag. Det er lagt til grunn en tidsramme på tre uker. Dersom det anses nødvendig at tilstanden behandles innen dette tidsrommet, har vedkommende rett til helsehjelp. Forebyggende og rehabiliterende behandling vil normalt falle utenfor retten. Også slik behandling kan imidlertid etter omstendighetene omfattes, dersom behandlingen ikke kan vente.

Alle gravide som oppholder seg i riket, har rett til svangerskaps- og barselomsorg, alternativt abort etter reglene i abortloven. Videre har alle personer som oppholder seg i landet, rett til smittevern hjelp etter smittevernloven § 6-1. Dette omfatter allmennfarlige smittsomme sykdommer. Alle personer som er underlagt frihetsberøvelse, har rett til nødvendig helsehjelp som ikke bør vente til frihetsberøvelsen er over.

Alle barn som oppholder seg i riket, har rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen og nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, med mindre hensynet til barnet selv tilsier at helsehjelp ikke skal ytes. Dette vil være en faglig vurdering, og kan for eksempel være tilfeller der helsepersonellet har sikker kunnskap om at barnet snart skal forlate landet, og det vil være uforsvarlig å starte en behandling som ikke kan slutføres.

Forskriften fastsetter også at personer som har lovlig, men ikke fast opphold i riket, og som ikke kan dra omsorg for seg selv, har rett til nødvendige omsorgstjenester inntil vedkommende i praksis kunne forlatt landet. Unntak gjelder hvis annet følger av avtale som Norge har inngått med vedkommende persons hjemland eller av multilaterale avtaler eller konvensjoner. Personer som ikke har lovlig opphold i riket, og som ikke kan dra omsorg for seg selv, har rett til nødvendige omsorgstjenester inntil vedkommende etter utlendingsloven og forskrifter gitt i medhold av loven, har plikt til å forlate landet. Det er også fastsatt at asylsøkere som er i statlig mottak, eller personer som har tilbud om opphold i statlig mottak, ikke har krav på omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven, med mindre de er bosatt i kommune i henhold til særlig avtale mellom utlendingsmyndighetene og den enkelte. Disse reglene innebærer også en videreføring av gjeldende regler i kapittel 1 i forskrift til sosialtjenesteloven.

4. Administrative og økonomiske konsekvenser

Forslaget til ny forskrift innebærer i hovedsak en videreføring av gjeldende forskriftsregler, og det ble i høringsnotatet lagt til grunn at forslagene samlet sett ikke vil medføre store administrative eller økonomiske konsekvenser.

Reguleringen av barns rett til hjelp utvides til å omfatte nødvendige omsorgstjenester i tillegg til nødvendig helsehjelp. Forslaget følger opp FNs konvensjon om barnets rettigheter artikkel 24, der det framgår at ”barn har rett til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og til behandlingstilbud for sykdom og rehabilitering”, og at partene skal ”sikre at det ytes nødvendig legehjelp og helseomsorg.”

Det ble i høringsnotatet lagt til grunn at behov for omsorgstjenester til barn som oppholder seg ulovlig i landet, som regel vil gjelde for et kort tidsrom, siden forutsetningen er at barnet skal forlate landet i løpet av kort tid. Enkelte høringsinstanser har meldt tilbake at det kan gå lang tid før barnefamilier forlater landet etter endelig avslag på søknad om asyl, og at omsorgstjenester til funksjonshemmede barn kan innebære store konsekvenser for enkelte kommuner. Andre har uttalt at utfordringene for kommunen er svært ulike på dette området, og at konsekvensene av de forskjellige forslagene er usikre.

Jeg fastholder at forslagene totalt sett ikke vil medføre store administrative eller økonomisk konsekvenser for kommunene.

Helse- og omsorgsdepartementet

t i l r å r :

Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester for personer uten fast opphold i riket fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.

Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester for personer uten fast opphold i riket

Fastsatt ved kongelig resolusjon 16. desember 2011 med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven § 1-2 første ledd. Fremmet av Helse- og omsorgsdepartementet.

§ 1 Rett til vurdering fra spesialisthelsetjenesten

Alle personer som oppholder seg i riket, har rett til vurdering fra spesialisthelsetjenesten etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-2 første, tredje og fjerde ledd.

§ 2 Fulle rettigheter til helsehjelp

Rett til helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 2 gjelder fullt ut bare for personer som har lovlig opphold i riket og som enten

- a) har fast opphold i riket, det vil si opphold som er ment å vare eller har vart minst 12 måneder, unntatt opphold som omfattes av folketrygdloven § 2-17, eller
- b) er medlemmer av folketrygden med rett til stønad ved helsetjenester, eller
- c) har rett til helsehjelp i henhold til gjensidighetsavtale med annen stat (konvensjonspasienter).

§ 3 Rett til øyeblikkelig hjelp

Alle personer som oppholder seg i riket, har rett til øyeblikkelig hjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a første ledd og § 2-1b første ledd.

§ 4 Barns rett til helse- og omsorgstjenester

Personer under 18 år som ikke oppfyller vilkårene etter § 2 har, i tillegg til øyeblikkelig hjelp som nevnt i § 3, rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a andre ledd og nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten etter § 2-1b andre ledd første og andre punktum, med mindre hensynet til barnet tilsier at hjelpen ikke skal ytes. I tillegg gjelder pasient- og brukerrettighetsloven §§ 2-3 til 2-5.

§ 5 Rett til helsehjelp som ikke kan vente mv.

Alle personer som oppholder seg i riket, har rett til følgende helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a andre ledd og § 2-1b andre ledd første og andre punktum:

- a) helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente uten fare for nært forestående død, varig sterkt nedsatt funksjonstilstand, alvorlig skade eller sterke smerter. Dersom vedkommende er psykisk ustabil og utgjør en nærliggende og

alvorlig fare for eget eller andres liv eller helse, har vedkommende uansett rett til psykisk helsevern

b) nødvendig helsehjelp før og etter fødsel

c) svangerskapsavbrudd etter bestemmelsene i abortloven

d) smittevernhjelp, jf. smittevernloven § 6-1

e) helsehjelp som ikke bør vente til frihetsberøvelsen er opphørt, dersom vedkommende er undergitt frihetsberøvelse som nevnt i folketrygdloven § 2-17.

§ 6 Rett til nødvendige omsorgstjenester

Personer som ikke er norske statsborgere, som har lovlig, men ikke fast opphold i riket, jf. § 2 bokstav a, og som ikke kan dra omsorg for seg selv, har kun rett til nødvendige omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a andre ledd inntil vedkommende i praksis kunne forlatt landet, med mindre annet følger av avtale som Norge har inngått med vedkommende persons hjemland eller av multilaterale avtaler eller konvensjoner.

Personer som ikke har lovlig opphold i riket, og som ikke kan dra omsorg for seg selv, har rett til nødvendige omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a andre ledd inntil vedkommende etter utlendingsloven og forskrifter gitt i medhold av loven, har plikt til å forlate landet.

Asylsøkere som er i statlig mottak, eller personer som har tilbud om opphold i statlig mottak, har ikke krav på omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a andre ledd, med mindre de er bosatt i kommune i henhold til særlig avtale mellom utlendingsmyndighetene og den enkelte kommune.

§ 7 Rett til helse- og behandlingmessige opplysninger

Alle personer som oppholder seg i riket, og som søker eller trenger helse- og omsorgstjenester, har rett til de helse- og behandlingmessige opplysninger vedkommende trenger for å ivareta sin rett, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a fjerde ledd og § 2-1b tredje ledd.

§ 8 Ikraftsetting

Forskriften trer i kraft 1. januar 2012. Fra samme tidspunkt oppheves § 1 i forskrift 1. desember 2000 nr. 1208 om prioritering av helsetjenester, rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, rett til behandling i utlandet og om klagenemnd (prioriteringsforskriften) og kapittel 1 i forskrift 4. desember 1992 nr. 915 til lov om sosiale tjenester mv.